

Tanulmány

Balogh Norbert

Állathangokat kifejező szavak képzése az újlatin nyelvekben

Abstract

This paper aims to examine morphological derivation from verb to noun of domestic animal sounds in the Neolatin languages (Portuguese, Spanish, Catalan, French, Italian and Romanian). According to the present comparative analysis, verb to noun derivations had 4 major types such as back-formation (32%), application of suffixes (50%) and of participium (12%), and other minor categories. However, if they are monitored closely, this distribution may vary in the individual languages, e.g.: French applies suffixes in 83% and so does Catalan with back-formation in 63%. Also, the use of infinitive as noun with article offers an alternative.

Keywords: morphological derivation, verb to noun, Neolatin languages, back-formation, suffix, participium, infinitive, onomatopoeic word, infinitive

Bevezetés

Az állathangok iránti érdeklődésem felkeltésében nagy szerepe volt Szijj Ildikó morfológiai szemináriumának, ahol lehetőségem nyílt arra, hogy elkezdjem e szavak újlatin megfelelőinek vizsgálatát, és eredményeimet röviden bemutassam. Az onomatopoetikus szavak eme csoportjáról Szijj (2010) részletesen ír cikkében, amiben a portugál állathangok főnévképzéséről értekezik és perspektívaként további összehasonlítási lehetőségekre mutat, én ezzel próbálkozom meg. A kérdés, amire a választ keresem, hogy vajon olyan nyelvekben, amelyek egy közös nyelvből alakultak ki, milyen arányban térhet el az állathangot jelentő igékből kiinduló főnévképzés. Első feltételezésem az lenne, hogy pont a közös ősnyelv miatt nem számítok nagy eltérésekre, viszont miért ne lehetne a morfológiában is számottevő az eltérés, ha a hangtanban van.

A tanulmányom korpuszát az 5 fő újlatin nyelv (portugál, spanyol, francia, olasz és román) fogja adni, kiegészítve a katalánnal. Szijj (2010) cikkével szemben én nem térek ki az etimológiára és nem keresem a választ arra, hogy előbb az ige vagy a főnév keletkezett-e, hanem az igékből képzett főnevet fogom vizsgálatom középpontjába állítani, illetve, hogy a főnévképzésnek milyen fajtái jelennek meg a fent említett nyelvekben.

A korpusz elemei összegyűjtéséhez egy- és kétnyelvű szótárakat használtam, valamint internetes oldalakat és korábban megjelent tanulmányokat, publikációkat a témában. A találatokat anyanyelvűekkel is ellenőriztettem minden nyelv esetében.

A találatokat, azaz a főnévképzés fajtáit egy táblázatban összegyűjtve fogom szemléltetni és elemezni, összehasonlítani az újlatin nyelvekben, ezekből következtetéseket levonni, megállapítani, hogy mi jellemző az egyes nyelvekre és általánosságban.

A korpusz

A vizsgált 16 állathang magyarul: *ugat*, *nyávog*, *makog* (nyúl), *kukorékol*, *kotkodácsol*, *csipog*, *gágog*, *hápog*, *hurukol* (pulyka), *röfög*, *béget*, *mekeg*, *nyerít*, *iázik*, *bög* (tehén), *búg* (galamb). Az újlatin megfelelőiket az alábbi szótárakban kerestem meg: Alonso Campos (2002), Bakos - Borza (2011), De Mauro (2000), Dicionário da Língua Portuguesa Contemporânea (2001), Dorogman (1992), Faluba K., Morvay K. (1990), Király (1981), Koltay-Kastner & Juhász (2000), Le Petit Robert (2017), Palés Castro (2003) és Zingarelli (1999). A függelékben lévő táblázatban található az állathangok igéinek és főneveinek szótári alakja a vizsgált újlatin nyelvekben. Ezek fogják adni az alapját az elemzésnek.

A korpuszban nem vettem figyelembe árnyaltságot vagy intenzitást kifejező szinonimákat, mint például *vonyít*, *vakkant*, hanem csak a szemantikailag jelöletlen igét vettem alapul (*ugat*). A magyar nyelvben ezek az árnyalatok talán csak a macska és a kutya esetében szélesebb körűek, viszont a kutatás során meglepődve vettem észre, hogy egyes újlatin nyelvekben több szinonima is fellelhető egyes igékre, és ebből adódóan a belőlük képzett főnevekre is.

Számos esetben fordult elő viszont, hogy egy igét több állathangra is használnak, például a *béget* és *mekeg* az olaszban *belare*, a katalánban *belar*, a spanyolban és portugálban *balar*, és a franciában *bêler*. Hasonló eset áll fenn a spanyol *caquarear* – *kukorékol* és *kotkodácsol*, a portugál *caquarejar* – *kotkodácsol* és *gágog*, a spanyol *graznar* – *gágog* és *hápog* vagy a román *rage* – *iázik* és *bög* szavak jelentésénél. Ezeket a duplikációkat figyelmen kívül fogom hagyni az elemzés során, mert a céloom nem homonim összehasonlítás, hanem főnévképzési. Így az olaszból 9, a spanyolból 5, a katalánból 3, a portugálból 5, a franciából és a románból 1-1 találatot mellőzök. Ezzel a 196 találatomból 172 vizsgálandó lesz. További érdekesség, hogy több nyelv (olasz, spanyol, katalán, portugál, francia) a kakas kukorékolására a *cantar(e)/chanter*, azaz *énekelni* igét használja. Ezzel részletesen a cikk végén fogok foglalkozni.

Vizsgálat

A vizsgálat célja az, hogy a képzett főneveket elemezze abból a szempontból, hogy hogyan történt az igéből a főnévképzés. A függelékben feltüntetett főneveket csoportosítottam a főnévképzés szerint. Az alábbi összesítő táblázatban látjuk a főnévképzés típusainak eloszlását.

Találatok eloszlás	összesen	
	érték	%
<i>szuffixum</i>	86	50%
<i>regresszív</i>	56	32%
<i>participium</i>	20	12%
<i>egyéb</i>	10	6%
összesen	172	100%

1. táblázat. A főnévképzés fajtáinak összesített táblázata

Az állathangot jelölő igékből képzett főnevek száma 172 a vizsgált nyelvekben. Általánosságban elmondható, hogy a képzés fajtája többféle lehet: **regresszív szóképzés**, azaz az adott szó csonka tövéhez illesztjük a képzőt, ami legtöbbször azt eredményezi, hogy a képzett szó rövidebb, mint az, amiből képezzük; **participium**, azaz az igéből képzett melléknévi igenév;

számos **szuffixum**; és olyan **egyéb** esetek, amikor a főnév nem az állathangot jelölő igéből származtatható. Ezek eloszlása rendre 50% **szuffixum alkalmazása**, 32% **regresszív szóképzés**, 12% **participium** konverziója és 6% **egyéb**. A 2. táblázatban lebontom a fenti összesített adatokat a hat nyelvre, megtartva a korábbi táblázat felépítését.

Nyelvek eloszlás szerinti	olasz		spanyol		katalán		portugál		francia		román	
	érték	%	érték	%	érték	%	érték	%	érték	%	érték	%
regresszív	9	30%	13	52%	15	63%	14	47%	5	14%	0	0%
participium	0	0%	0	0%	2	8%	2	7%	0	0%	16	59%
szuffixum	13	43%	11	44%	7	29%	14	47%	30	83%	11	41%
egyéb	8	27%	1	4%	0	0%	0	0%	1	3%	0	0%
összesen	30	100%	25	100%	24	100%	30	100%	36	100%	27	100%

2. táblázat. Az állathangokat jelentő főnevek szóképzés fajtája szerinti lebontása az újlatin nyelvekben

A táblázatban számértékek mutatják a szótárban fellelhető találatok számát, mellette annak százalékos értékét az összes találathoz viszonyítva. Tehát, például az olasz nyelvben összesen 30 állathangot találtam a szótárakban, ezek közül regresszív szóképzéssel 9-et képeznek, ami 30%-a az összes olasz találatnak.

A magyarból kiindulva 16 állathangok jelölő főnevet határoztam meg a korpuszom alapjának és ehhez képest jóval többet találtam az újlatin nyelvekben. 24 és 30 közötti találat volt a katalán, spanyol, román, portugál és olasz nyelvben, míg a francia nyelvben 36. A magyartól való nagy eltérésnek az oka kettő is lehet, az egyik, hogy két, vagy több szinonimája is lehet egy szónak (például az *ugat* olaszul *latrare* és *abbaiare*), másik oka viszont az, hogy egy állathangot jelentő igéből több eltérő főnévi alakot is képes képezni az adott nyelv (például az *ugatás* olasz megfelelői az *abbaiare* szóból: *l'abbaiamento*, *l'abbaiata*, *l'abbaiato*, de a *latrare* igéből csak az *il latrato* főnevet képezi). Tehát az *ugatás*nak az olasz nyelvben 4 megfelelője is van és mivel más állathangoknak is vannak szinonimái, ezért lesz a találatok száma is nagyban eltérő.

Ahogy az 1. táblázatban láttuk, a szuffixum alkalmazása a leggyakoribb főnévképzési mód: 50% és a 2. táblázatban látjuk részletesen az összes újlatin nyelvek bontásában a típusok használatát. Ezt az értéket a francia nyelv nagymértékben túl is szárnyalja a maga 83%-val, és azt is megfigyelhetjük, hogy az újlatin nyelvek átlagához hasonló százalékot hoz az olasz (43%), a spanyol (44%), a portugál (47%) és a román (41%) is. A katalán nyelv 29%-ban képviseli ezt a kategóriát. A második leggyakoribb szóképzési fajta a regresszív szóképzés, amelyben viszont a katalán nyelv lesz nagyságrendi sorban az első: 63%-kal. A 32%-os újlatin átlaghoz lépest magasabb arányokat kapunk a spanyol (52%) és a portugál (47%) nyelvekben, és ezzel és az előző kategóriával már meghaladták a 90%-os lefedettséget a szóképzés szempontjából. A regresszív szóképzést az olasz 30%-ban, míg a francia csak 14%-ban alkalmazza. A román nyelv nem használja. A participium értékeket elemezve azt tapasztaljuk, hogy a román nyelvben meghatározó 59%-ban, ami a maga nemében kiemelkedő, hiszen a katalánban 8%, a portugálban is csak 7%, a többi újlatin nyelv pedig nem is használja. Ezzel a szóképzéssel és a szuffixum használatával a román nyelv is 100%-ban le van fedve. Az *egyéb* kategóriába gyűjtöttem össze további kisebb szóképzési fajtákat, amelyek inkább kivételek lesznek, mint szóképzési módok. Az említett nagy eltérések az átlagtól azt mutatják, hogy érdemes az

általánosítások mögé nézni, mert több esetben is a nyelvekre döntő mértékű szóképzés fedezhető fel, ami az általánosítást torzíthatja. A következőkben részletesen bemutatom a vizsgálatom eredményeit a szóképzési csoportok lebontásában, példákkal szemléltetve.

Regresszív szóképzés

Ez a szóképzési típus a vizsgált nyelvek közül ötben fordul elő: a katalánban, a spanyolban, a portugálban, az olaszban, és a franciában, ezek százalékos értéke rendre 63%, 52%, 47%, 30% és 14%. A román nyelv nem használ regresszív szóképzést az állathangoknál. Példának szemléltetem a *bőgés* (szamár) szót a katalánban: *bramar* > *el bram*, a spanyolban: *rebuznar* > *el rebuzno*, a portugálban: *zurrar* > *o zurro*, az olaszban: *ragliare* > *il raglio*, és a francia nyelvből a *kotkodácsolás* szót: *caqueter* > *le caquet*. Az elvonás nem áll másból, minthogy a szótőhöz, ami a kiindulási pontom lesz, csatlakozik egy tematikus magánhangzó, azaz egy *-o* morféma, kivéve a katalánt és a franciát, ahol ez zéró morf a hímnemű szavakban. Az *-o* morfémaival, ahogyan általában az *-o*-ra végződő főnevekről elmondható, egy hímnemű főnevet kapunk.

Participiummal történő szóképzés

Participiumból képzett hímnemű főnév alkalmazása jellemző az portugál nyelvre: *latrar* > *latrado* (ugatás) és *piar* > *piado* (csipogás). A portugál nyelvben ez a két találat van, amely 7%-ot tesz ki a szóképzéseiben belül. Participiumból nőnemű főnév nem fordul elő a portugálban, viszont a katalánban mindkét találat (8%) nőnemű főnév: *bordar* > *bordada* (ugatás) és *piular* > *piulada* (csipogás). A participiumból képzett főnevek nemét illetően, csak egy újlatin nyelv van, amelyben létezik semlegesnem és ez a román. A románban régebben semlegesneműnek mondott főnevek valójában egyes számban hímneműek, többes számban nőneműek, így modernebb terminológia szerint a „kétnemű” (románul „ambigen”) elnevezést kapják. Az állathangokat illetően pedig az összes participiummal képzett főnév semlegesnemű: *lătra* > *lătrat* (ugatás). Ez az érték viszont meghatározó nagyságában a román nyelvben, mert 59%-ot tesz ki. Tehát a román nyelvnek ez a képzés és a semlegesnem alkalmazása együttesen adja az exkluzivitását. Az olasz, a spanyol és a francia nyelv nem képez participiummal állathangot.

Szóképzés szuffixummal

A szuffixum, vagyis a szóvégi toldalék, esetünkben csak képző lehet, hiszen igéből főnév keletkezik, vagyis szófajváltás történik, például a magyar *ugat* (ige) – *ugatás* (főnév). Az újlatin nyelvek közül az összes használ szuffixumokat: a francia 83%-ban, a spanyol 44%-ban, a portugál 47%-ban, a román 41%-ban, az olasz 43%-ban és a katalán 29%-ban. Látjuk, hogy az értékek szórása nagyon nagy, ez azt jelenti, hogy egyes nyelveknél meghatározó, már-már egyedi megoldás lesz, míg más nyelveknél elenyésző mértékű. Az újlatin nyelvekben viszont a szuffixumok kategóriája egy nagy halmaz az egyes nyelveken belül is, vagyis sokféle létezik, de nem mindegyikkel képeznek új szót ugyanabból a bázisból. Ez viszont ahhoz a problémához vezet, hogy nehezen tudjuk eldönteni, hogy melyik szuffixumot használjuk. Az anyanyelvűekkel történt egyeztetés során voltak esetek, amikor bizonytalanságot jelentett, vagy akár nem tudást is egy főnév képzése, például az olasz *zigare* (*makog*) igéből. Ekkor láthatjuk, hogy a

magyarban mennyire egyszerű a szabály: igéből cselekvést jelentő főnevet [az *-ás/és* képzőn kívül a magyarban számos egyéb főnévképző létezik] tudunk képezni. Ezzel szemben, a következőkben részletesen bemutatom az egyes nyelvekben a találatokat, azaz hogy milyen szuffixumokat használnak az állathangok képzésekor.

A francia nyelv nagyon gazdag a szuffixumok alkalmazásában: *-(sse)ment* (*meugler > le meuglement – tehénbőgés, clapir > le clapissement – makogás*), *-age* (*caqueter > le caquetage – kotkodácsolás*), *-erie* (*criailler > la criaille – gágogás*), *-ade* (*roucouler > la roucoulade – turbékolás*). A francia nyelvben a *-(sse)ment* képző 27-szor fordul elő, ami az összes vizsgált szuffixumának 90%-át tesz ki, háttérbe szorítva a további három szuffixumot, amelyek egyszer egyszer fordulnak elő, de ezen kívül minden más szóképzési típust is, amelynek értéke 17%.

A spanyol nyelvben a százalékarány 44% és ezen belül, az esetek 91%-ban az *-ido* szuffixumot alkalmazza, például *balido* (*béget*). Ez nem összekeverendő az azonos *-ido* participium képzővel 3. ragozásban, mert itt az alapszó a *balar*¹ (1. ragozású ige) és *-ido* képzővel *balido* lesz, míg participiummal *balado* lenne. Ez a problematika a portugál nyelven is érzékelhető. A spanyol nyelven az *-ido* képzőn kívül egyedüli találat a *-ada* képző volt: *piar > la piada* (*csipogás*). A portugál nyelv ennél gazdagabbnak mondható a szuffixumok változatossága tekintetében; a következő példákat találtam: *-ido* (*grasnar > o grasnido – hápogás*), *-io* (*ornear > o orneio – iázás*), *-dela* (*miar > a miadela – nyávogás*), *-eiro* (*berrar > o berreiro – bégetés*).

Az olasz 43%-ot 13 találat teszi ki, melyek eloszlása 6 fajta: *-mento* szuffixum (például: *abbaiare > l’abbaiamento – ugatás*), *-io* (*miagolare > il miagolio – nyávogás*) és az *-ata* (*ragliare > ragliata – iázás*). A *-mento* szuffixum, ahogyan láttuk alkalmazását a francia és olasz példákon, létezik a spanyolban és a portugálban is (*-mento, -miento*), viszont esetünkben nem alkalmazzák.

A román nyelv követi a sort 41%-kal, ahol viszont csak kétféle szuffixum alkalmazását találtam: *-ală* (*hămăi > hămăială – ugatás*), és *-tură* (*piui > piuitură – csipogás*).

A katalán nyelv 29%-ban használja a szuffixumokat és 4 félért használ: *-uc*: *lladrrar > lladruc* (*ugatás*), *-r*²: *mugir > mugit* (*bőgés*), *-ment*: *lladrrar > lladrament* (*ugatás*), *-adissa*: *bramar > bramadissa* (*bőgés*).

Egyéb esetek

Az *egyéb esetek* kategóriába gyűjtöttem össze mindazokat, amelyek nem az igéből származnak, illetve az ige és a képzett főnév között nincs szóképzési kapcsolat, jönlhet a szóalakjukból nem erre következtetnénk. Az első eset találatai között szerepel a spanyol *el hin*, mint *nyerítés*, jönlhet a *nyerít* megfelelője a *relinchar* és ebből képzik a *relincho* főnevet. Az *el hin* valószínűleg a latinból (*HINNITUS*) maradt fenn (vö. még a franciával: *le hennisement*). A második

¹ Az 1. ragozási típusú igék mellett megjelent a 3. ragozási típusú is, létezett a *balar* és *balir* is, amelyek participiuma *balado* és *balido*. Ezt a problémás jelenséget Sziij (2010: 245-246 old.) is megemlíti, miszerint a 3. ragozási típusból képzett hímnemű participiumok alkalmazása főnévként egy járható út, mindazonáltal az *-ido* szuffixum alkalmazása mind a portugálban, mind a spanyolban elfogadott. Rio-Torto (2016: 193) pedig az *-ido* képzőt egyenesen külön kategóriának definiálja. Azért sem fogadható el a további példa participiumként, mert a *grasnar* (*hápog*) szónak nincs **grasnir* ragozási típus változata, ahogyan a *ladrar* szónak sincs. Az *-ir* végű igékből képzett participium pedig véletlenül egyezik meg az *-ido* szuffixummal (*grunhir – grunhido – rőfögés, mugir – mugido – bőgés*).

² Forteza y Cortés (1915: 246).

típusú esetek mind a *kukorékolás* szóhoz köthetők: az olasz *il chicchirichì* és *la chicchiriata*, valamint a francia *le coquerico*. A cikk elején már utaltam arra, hogy a *kukorékolás* főnév kifejezése problémás, abban a tekintetben, hogy nincs rá külön ige az újlatin nyelvek felében (csak a spanyolban, a románban és a franciában), ehelyett az *énekel* igét alkalmazzák és az ebből képzett főnevet, például a katalán *el cant del gall* (szó szerinti fordítás: *a kakas éneke*). Viszont ezzel szemben, az említett három kivétel mégis képez főnevet, de nem az igéből, mert az nem létezik, hanem az állathangot kifejező szót főnevesíti. A harmadik esetben 6 olasz találat sorolandó (14%): *latrato* (ugatás), *belato* (bégetés), *nitrito* (nyerítés), *grugnito* (röfögés), *muggito* (bőgés), *gemito* (turbékolás). Ezek a példák nagyon hasonlóak a spanyolban és a portugálban felmerült besorolási esetekkel. Itt azt látjuk, hogy a participiumok meg is egyeznek rendre ezekkel az alakokkal, nincsenek ragozási váltások, mint a portugálban. Viszont a spanyol *-ido* képzővel ellentétben az olaszban nincs *-ito* képző. Grossmann (2004)³ szerint ezek a latin alakok folytatásai az olasz nyelvben és nem participium konverziói, hanem a latin szuffixumok átörökítései (amely ebben az esetben megegyezne a participium szuffixumával).

Főnévi igenév mint alternatív megoldás

A vizsgált nyelveken belül a főnévi igenév alkalmazása főnévként több esetben is felmerült, mint kategória, viszont ez nem szóképzés szintjén jelenik meg, hanem arról van szó, hogy a főnévi igenév elé névelő kerül, azaz az ige alakja főnevesül (**konverzió**): ol. *tubare* > *il tubare* (turbékolás). Ez a jelenség az olasz egynyelvű szótárakban szinte minden érintett szócikknél szerepelt az állathang leírásánál, de nem önálló szócikként. A spanyol nyelv, éppúgy, mint a katalán, hímnemű főnevet jelölő névelővel végzi a konverziót: sp. *ladrar* -> *el ladrar*. A spanyolban az *el ladrar* és az *el ladrido* között árnyalatnyi különbséget tesznek, az első magára a cselekvésre vonatkozik, a második a cselekvés minőségére is. *Me molesta el ladrar. Me molestan los ladridos del perro de mi vecino (porque son muy ruidosos)*. Az első mondatban mindenféle ugatás zavar, míg a másodikban az zavar, ahogyan a szomszéd kutyája ugat. A katalán és a francia ezzel szemben csak a lexikalizálódott alakokat fogadja el, pl.: kat. *el saber, el menjar, el parlar*, fr. *l'être, le coucher, le paraître*, míg az állathangok így képzett alakjait nem használja. A portugál nyelv szintén képes erre a képzésre, a gyakorlatban az állathangoknál csak az *o ladrar* (ugatás) alak használatos. A román nyelvben is lehetséges főnévi igenévből főnevet képezni, például *a latra* -> *latrare*, amely a többi újlatin nyelvvel ellentétben nőnemű. Alkalmazása viszont hasonló a katalán és francia nyelvhez, a szóképzés létezik, de csak lexikalizált szavakra, pl.: *a se plimba* -> *plimbare (séta)*. Az állathangoknál nem használja, kivéve a *mieulare, behăire* és *nachezare* alakokat, illetve önállósult szerkezeteket, mint például: *latrarea cânilor* (kutyaugatás).

Összefoglalás

A tanulmány célja az volt, hogy átfogó képet nyújtson arról, hogy az újlatin nyelvek hogyan képzik az állathangokat jelentő főneveket. A vizsgálat középpontjában az igéből képzett főnév állt, amelynek négy nagy típusát tudtam elkülöníteni: **regresszív szóképzés** (32%), **participium konverziója** (12%), **szuffixum alkalmazása** (50%) és **egyéb** kategória (6%). A

³ Grossmann (2004: 349–350; 522).

kutatás során érdekes felfedezés volt a főnévi igenév konverziója, ami számos újlatin nyelvben egy nyelvtani megoldás és nem lexikalizált forma.

A téma kidolgozásában nehézséget jelentettek a szótárakban nem mindig teljes körűen feltüntetett képzett főnevek, számos alkalommal a szótárakban ezek hiányosak voltak, ezért több forrás átnézése vált szükségessé.

A téma természetesen tovább bővíthető más állathangokkal is (például vadállatok hangjaival), vagy bizonyos állatcsoportok hangjaival, amelyek nagyobb betekintést engednek (például madárhangok), vagy az állathangok intenzitását, árnyalását is fókuszba lehet helyezni (például *ugat, csahol, vakkant, vonyít, szűköl, hosszan tartóan ugat, dühösen ugat*).

Források

- Academia das Ciências de Lisboa (2001): *Dicionário da Língua Portuguesa Contemporânea*. Lisboa: Verbo. <https://doi.org/10.5628/rpcd.01.03.03>
- Alonso Campos, J. I. (2002): *Nuevo Espasa Ilustrado*, Madrid: Espasa.
- Bakos F. & Borza L. (2011): *Magyar–román, román–magyar kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Bárdosi V. & Karakai I. (2008): *A francia nyelv lexikona*. Budapest: Corvina.
- De Mauro (2000): *Il dizionario della lingua italiana*. Milano: Paravia.
- Dorogman Gy. (1992): *Magyar–spanyol, spanyol–magyar kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Faluba K. & Morvay K. (1990): *Diccionari Català Hongarès. Katalán–Magyar Kéziszótár*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Györkösy A. (1998): *Magyar–latin, latin–magyar szótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Király R. (1981): *Magyar–portugál, portugál–magyar szótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Koltay-Kastner J. & Juhász Zs. (2000): *Magyar–olasz, olasz–magyar szótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Le Petit Robert de la langue française* (2017). Paris: Dictionnaire Le Robert.
- Palés Castro, M. (2003): *Diccionario Espasa de la lengua española*. Madrid: Espasa.
- Zingarelli, N. (1999): *Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.

Irodalom

- Forteza y Cortés, T. (1915): *Gramática de la lengua catalana*. Palma: Escuela Tipográfica Provincial.
- Grossmann, M. (ed.) et al. (2004): *La formazione delle parole in italiano*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. <https://doi.org/10.1515/9783110934410>
- Nocentini, A. (2010): *L'etimologico*. Milano: Mondadori.
- Rio-Torto, G., Soares Rodrigues, A., Pereira, I., Pereira, R. & Ribeiro, S. (2016): *Gramática derivacional do português*, Coimbra: Imprensa da Universidade de Coimbra. <https://doi.org/10.14195/978-989-26-0864-8>
- Szijj I. (2010): Állathangot kifejező szavak képzése a portugál nyelvben. In: Bárdosi V.: *Világkép a nyelvben és a nyelvhasználatban*. Budapest: Tinta Kiadó, 241–248.

Internetes hivatkozások

Balogh Norbert: *Állathangokat kifejező szavak képzése az újlatin nyelvekben*
Argumentum 18 (2022), 356–363
Debreceni Egyetemi Kiadó
DOI: 10.34103/ARGUMENTUM/2022/20

Ádám P.: *Állatnevek a francia nyelvben*. [https://www.magyardiplo.hu/franciakert/362-
allatnevek-a-francia-nyelvben](https://www.magyardiplo.hu/franciakert/362-
allatnevek-a-francia-nyelvben) (Letöltés: 2021. április 26.).

Liste de cris d’animaux. https://fr.wikipedia.org/wiki/Liste_de_cris_d%27animaux (Letöltés:
2021. április 26.).

Hangutánzó szó. https://hu.wikipedia.org/wiki/Hangut%C3%A1nz%C3%B3_sz%C3%B3
(Letöltés: 2021. április 26.).

<https://en.bab.la/dictionary/romanian-english/> (Letöltés: 2021. július 24.).

Balogh Norbert
Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Nyelvtudományi Doktori Iskola, Romanisztika Doktori Program
H-1088 Budapest,
Múzeum krt. 4/A.
norbi1981@gmail.com

Függelék

Magyar	Olasz	Spanyol	Katalán	Portugál	Francia	Román
ugat	abbaiare, latrare	ladrar, latir	lladrrar, bordar	ladrar, latir	aboyer	lătra, hămăi
ugatás	l'abbaiamento, l'abbaio, l'abbaiata, il latrato	el ladrido, la ladra	el lladruc, la lladradissa, el lladrament, la bordada, la bordadissa	o latido, o ladrado, o latrido, o ladrido	l'aboiement	lătrat, lătratură, hămăit, hămăială, hămăitură
nyávog	miagolare	maullar, maular, mayar, miar	miolar	miar	miauler	mieuna, miorlăi
nyávogás	il miagolamento, il miagolio, la miagolata, il miagolo	el maullido, el maúllo, el maído	el miol	o miado, a miada, o mio, a miadela	le miaou, le miaulement	mieunat, miorlăit, miorlăitură
makog	zigare	gruñir, chillar, zapatear	esguellar	- ⁴	clapir, couiner, glapir	-
makogás	lo zigo	el gruñido	l'esguell	-	le clapissement, le couinement, le glapissement	-
kukorékol	cantare, chicchiriare	cantar, cacarear	cantar, escatainar	cantar, cucuricar, cucuritar	chanter, coqueriquer, coqueliner	cucuriga
kukorékolás	il canto, il chicchirichi, la chicchiriata	el canto del gallo, el cacareo	el cant del gall	o canto do galo	le chant du coq, le coqueriquement, le coquelinement, le coquerico	cucurigat
kotkodácsol	chiocciare, crocchiare, crocchiolare, schiamazzare	cacarear, cloquear, clocar	cloquejar	cacarejar	glousser, claqueter, caqueter	cotcodăci
kotkodácsolás	la chioccia, lo schiamazzo, lo schiamazzio	el cacareo, el cloqueo	el cloqueig	o cacarejo	le gloussement, le claquement, le caquet, le caquetage	cotcodăcit
csipog	pigolare, piare	piar, pipiar	piular, piulejar	piar, pipiar, pipilar	pépier, piauler, piailler	piui

⁴ - jelzi azokat az eseteket, amikor a szótárakban nem volt találat.

Balogh Norbert: Állathangokat kifejező szavak képzése az újlatin nyelvekben
Argumentum 18 (2022), 356–363
Debreceni Egyetemi Kiadó
DOI: 10.34103/ARGUMENTUM/2022/20

csipogás	il pigolamento, il pigolio, il pio	el pío, la piada	el piu, la piulada, la piuladissa	o pio, o piado, a piada	le pépiement, le piaulement, le piaillement	piuit, piuitură, piuală
gágog	starnazzare, schiamazzare	graznar	-	cacarejar	criailler, cacarder, jargonner	săsâi
gágogás	lo schiamazzo, lo schiamazzio	el graznido	-	o cacarejo	la criaillerie, le cacardement, le jargonnement	săsâit, săsâitură
hápog	starnazzare, crocchiare, schiamazzare	graznar	nyequerjar	grasnar, grasnitar	cancaner, nasiller	măcăi
hápogás	lo schiamazzo, lo schiamazzio	el graznido	el nyec	o grasnido, a grasnada, o grasno	le cancan, le nasillement	măcăit, măcăitură
hurukol	gloglottare, gorgogliare	gluglutear	-	grugulejar	glougloter, glouglouter	-
hurukolás	il gloglottio	el glugluteo	-	o grugulejo	le glouglou, le glougloutement	-
röfög	grugnire	gruñir	grunyir, esguëllar, güëllar	grunhir	grogner, grouiner	grohăi
röfögés	il grugnito	el gruñido	el gruny, l'esguëll, el güëll	o grunhido	le grognement, le grouinement	grohăit, grohăitură
béget	belare	balar	belar	balir, balar, berrar	bêler	behăi
bégetés	il belato, il belamento	el balido	el bel	o balido, o berro, o berreiro	le bêlement	behăit, behăitură
mekeg	belare	balar	belar	balar, balir, berrar	chevroter, bêgueter, bêler	mecăi
mekegés	il belato, il belamento	el balido	el bel	o balido, o berro, o berreiro	le chevrotement, le bêguêtement, le bêlement	mecăit
nyerít	nitrire	relinchar	renillar	relinchar, rinchar	hennir	necheza
nyerítés	il nitrito	el relincho, el hin	el renill	o relincho, o rincho	le hennissement	nechezat, nechezatură
íázik	ragliare	rebuznar, roznar, bramar	bramar	zurrar, ornear, ornejar, rebusnar	braire	rage

Balogh Norbert: *Állathangokat kifejező szavak képzése az újlatin nyelvekben*
Argumentum 18 (2022), 356–363
 Debreceni Egyetemi Kiadó
 DOI: 10.34103/ARGUMENTUM/2022/20

iázás	il raglio, il ragliamento, la ragliata	el rebuzno, el roznido, el bramido	el bram, la bramadissa	o zurro, a zurrada, o orneio, o ornejo o rebusno	le braiment	răget
bóg	muggire, mugghiare	bramar, mugir, berrear	mugir, bramular, bramar	arruar, mugir, bramar, bramir, bramular, berrer, berrar	beugler, meugler, mugir	mugi, rage
bógés	il muggio, il muggito, il mugghiamento	el bramido, el mugido, el berrido, el berreo	el mugit, el bramul, el bram, la bramadissa	o mugido, o berro, o bramido	le beuglement, le meuglement, le mugissement	muget, răget
turbékol, bűg	tubare, gemere, grugare	arrullar, cantalear, zurear, gorjear	parrupar, parrupejar	arrulhar, arrolar	roucouler	gurlui
turbékolás, bűgás	il gemito	el arrullo, el zureo, el gorjeo	el parrup, el parrupeig	o arrulho, o arrolo	le roucoulement, la roucoulade	gurluit

3. táblázat. A vizsgálatban szereplő háziállatok hangjainak igéi és főnevei